

TE KODUMAA KOOLHOOSID

A-18841 II

N. GRIGORJEV

**MITŠUURINLIK
TEADUS
TEGELIKKUSES**

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS · TALLINN 1951

A-18841E

MEIE KODUMAA KOLHOOSID

N. GRIGORJEV

MITŠUURINLIK TEADUS
TEGELIKKUSES

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN 1951

2

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu
17058

Oma ülemjooksul pole Volga läi ega ka sugugi suursugune. Silm ei näe siin kontraste: mõlemad kaldad kerkivad tagasihoidlikult veepinnast; nad pole väga järsud ning nad sarnlevad teineteisega nagu kaksikud... Üksik kalur oma paadis vaikselt tasasel veepinnal... Pargas. Valge luigena liugleb vahetevahel mööda uhke mootorlaev ning järele veereb üle rannaäärse räha valgeharjaline laine.

Igivana linn Kostroma — ealt peaaegu ühevanune Moskva. Üks Vene riikluse koldeid. Ignati kloostri kuldseid soomuselised sibulkuplid, valged kivimüürid ja kindluse tornid. Oblasti rajoonide hulgas on Sussanini rajoon, mis sai oma nime Kostroma põlislaante taluniku surematu vägiteo mälestuseks.

Siinsed laaned on veel praegugi vägevad, põlised. Laaned on siin sellised, et kohalike ühenduste pidamiseks vajatakse Kostromas tervet „pardikeste“ parve. Kui oblasti partei- või täitevkomitee töötaja läheb komanderingule oblasti kirderajoonidesse, siis asub ta lennukisse. Päril lihtsalt ja harjunult kasutavad siin „pardikest“ liiklemisvahendina ka laantes asuvad kolhoosnikud.

Peale metsade on krai iidseks rikkusallikaks suurveest üleujutatavad luhad. Vaevalt jõuavad kevadised suurveed alaneda, kui juba Kostromka, Solonitsa ja arvukate teiste jõgede ning jõekeste kallastel kui ka Volga enda kõntsastel, värskeltvætatud maadel rulluvad lahti smaragdrehelised vaibad. Milline suurepärase menüü loomadele! Siin kasvab lopsakas ülikülluses metsik ristikhein, orashein, luste, rebasesaba — looduslike heinte valik, mis tagab veistele mitmekesise ja kõrgeväärtusliku sööda.

Nii on siin loodus ise tinginud produktiivse loomakasvatuse arenemise. Seejuures kapitalistlik turg ja Volga jõgi, mis enne raudteetranspordi ajastut oli peamiseks ülevenemaaliseks kaubanduse magistraaliks, laiendasid omalt poolt Kostroma põllumajandustoodete turustamise piirkonda ühelt poolt kuni Tsaritšõnini ja Astrahanini, teiselt poolt kuni Peterburini.

XX sajandi künnisel tegid mõned eesrindlikud tegelased semstvo agronomide hulgast kindlaks tähelepanuväärse tõsiasja: „rahva poolt“ peamiselt stiihiliselt, kobamisi, kuid visalt ja pikaldaselt teostatud selektsiooni tagajärjel hakkasid Kostroma veisekarjades tekkima üksikud veiste eksemplarid, kes kandsid endas mingi uue tõu algeid. Ainult algeid! Kuid ka juba see oli suureks

ja rõõmustavaks sündmuseks, mida ei jätnud tähele panemata paljud teadlased-patrioodid, kõigepealt Petrovski-Razumovski (praegu Timirjazevi-nimelise) Akadeemia professor Moskvas: siin oli ju tekkimas uus kodumaine veisetõug, mis võib-olla väärib aja jooksul kõrvutamist kuulsa holmogori ja jaroslavi tõuga!

Teadlased kutsusid karjakasvatajaid üles säilitama loomade hinnalisi eksemplare ning arendama laialdast selektsioonitööd, milles lubasid ise igati abiks olla. Neile üleskutseile ei vastatud sel lihtsal põhjusel, et vene külas polnud, kes oleks vastanud teadlastele.

Jutt on karjakasvatajaist, kuid mida kujutasid endast need karjakasvatajad?

V. I. Lenini teosest „Kapitalismi areng Venemaal“ loeme: „Karjakasvatamise enese leiab aga kapital esialgu kasulikuma olevat jätta väiketootja hooleks: hoolitsegu ta „usinasti“ ja „agaralt“ „oma“ karja eest, võtku ta enda kanda peamine osa kõige raskest ning mustemast tööst piimaandva masina eest hoolitsemisel. Kapital omab kõiki uusimaid täiendusi ja viise mitte ainult koore eraldamiseks piimast, vaid ka „koore“ eraldamiseks sellest „hoolsusest“, piima eraldamiseks kehvtalupoegade lastest.“

Ning veel:

„Peremeeste-karjakasvatajate kaubanduskapital on muutunud väiketalupojad endast täielikult sõltuvaks, ta on nad teinud oma karjameesteks, kes kasvatavad tema jaoks krosside eest karja, ta on teinud nende naised oma lehmälüpsjateks.“

Kulak, ülesostja ühelt poolt ja halastamatult ekspluateeritav pisitootja teiselt poolt.

Ei, külas ei leidunud inimesi, kellede hulgast oleks võinud värvata selektsionääre. Teadlastel polnud, kellega korraldada Kostroma karja tõuparandustöid.

*

Me jõuame luhtadele. Siin ongi need avarad Volga-äärsed karjamaad!

Avar, pikkamisi horisondini tõusev haljas lagendik moodustab ääremaa, millel asetseb Sameti küla — üks Kostroma loomakasvatuse alglatteid. Selle küla majapidamisinventari — tünnide, puuämbrate ja toobrite hulgas võib sageli leida ka paati, sest juhtub aastaid, kus suurvesi ujutab üle ka küla. Sellistel aegadel sõidab lüpsja-volgalane lehmade juurde paadiga. Osavasti käsitsedes aeru, sõuab ta kuiva kalda poole, farmi juurde. Oma farmi jaoks eraldasid kolhoosnikud parima ja kõrgeima koha külas, kuhu ei ulatu kevadine suurvesi.

Suve algus. Küllalt märatsenud, küllalt luhtadel ja niitudel ümberhulkunud Volga taandub taas oma kallastesse, helendab. Rohumaad tahenevad ja löövad haljendama. Neid katab alles noor roheline ja varakevadised kollased lilled. Kuid juba kuu

aega hiljem põimub pikk ja rammus rohi ümber jalgade nagu püünis.

Volga tagant veereb välja päike ja viimased koidueelsed varjud põgenevad kiiresti. Tuhm kaste niitudel lööb korraga pimestavalt sädelema.

Ohk heliseb lindude häälitustest. Me uurime taevast, otsime kahelt poolt tee kõrvalt, ning aeglustades sammu, kobame uurivalt rohu sees — ei kusagil pool ühtki linnukest! Ning ometigi ei lakka hetkekski helisemast tuhandehääleline koor. Järsku leiame end luhajõeakese ääres. Väike, aeglane, peaaegu seisev jõeke, kuid kõrkjais — seda sagimist ja häälitsemist! Näe, kus ongi see lindude pesitsemispaik: kõrkjad aina kõiguvad ja nõtkuvad!

Meile sai kohe selgeks, et üle minna sellest luha-jõeakesest pole sugugi lihtne. Järsud õõtsuvad kaldad, tume kõntsane põhi. Ei, parem ära hakka katsetamagi! Tükk aega ekslesime piki lookleva jõe kaldaid, kuni viimaks vastutulev karjane juhatas meile kätte koolme.

Jõudsime välja karjamaale. Ja näe — siin, lõpuks ongi see kuulus „kostromitška“!^{*} See on midagi ennenägematut, jahmuma panevat — hiiglane veisetõu hulgas! Fenomenaalselt mahukas keha on asetatud lühikestele, sambataoliselt massiivsetele jalgadele; suur laiasarveline pea; jäme turi, mille all õõtsub tüse nahavolt!

Eriteadlased nimetavad loomade värvust „särgiks“. Särk kuulub tõutunnuste hulka. Holmogori lehm on alati musta-valgekirju. Ka kostromitškal on oma hõbedane või hõbe-kullakarva särk. Vaadeldes kostroma karja paistis algul, et siin on loomade värvus kaunis juhuslik: üks lehm näis kollakana, teine mustana, kolmas oli valge nagu paberileht. Kuid lähemal vaatlusel selgus, et need on kõik vaid ühe põhivärvi varjundid. Must kostromitška polnud sugugi must: see oli sama hõbe, ainult tihedasti suitsunud.

Me ei suuda küllalt imetleda kostromitškat. Kui veider, et igapäevases kõnekeeles tähendab „lehm“ midagi mühaklikku ja kohmakat. Meie ees aga seisis ilus loom, pehmete suursuguste liigutustega.

Kostroma tõug on noor. Valitsuse akt, millega pandi alus ta olemasolule ja millega avati talle tõuraamat, on koostatud 1944. aastal. Kostromitška — see on nõukogude loomakasvatajate-kolhoosnikute ja eriteadlaste võitluskind oma rahvale Suure Isamaasõja päevil.

Väike õiendus: põllumajandusteaduste doktor V. A. Šaumjan, üks kostroma tõu loojaid, võrdleb kostroma lehma piimaandi šviitsi kõrgetõuliste lehmade produktiivsusega maailmakuulsas farmis „County Essex“.

^{*} „Kostromitškaks“ (kostromlannaks) nimetab autor kostroma tõugu lehma. Võtame selle sõna tarvitusele ka eestikeelses tekstis.

Riigid	Majandid	Lehmade arv	Saadud piimarasva keskmiselt ühe lehma kohta aastas
NSVL	Karavajevo	250	335,4
USA	County-Essex	81	247,6

Veel lähemas minevikus lonkisid samal karjamaal üksiktalude tavalised lehmakesed, väikesekasvulised, vördjaslikult esiletungiva kondikavaga ning lahjade, kõhetute udaratega. Nad andsid mitte üle 3—4 l piima. Nüüd aga ulatub kostroma tõugu lehma ööpäevane keskmine piimatoodang 15—25 liitrini ja küünib isegi 50 liitrini. Ta esivanemad kaalusid 300—400 kg. Praeguste lehmade keskmine eluskaal on 600—650 kg, kuid mõnikord küünib isegi kuni tonnini.

Ei, see on kahtlemata täiesti uus loom, kes oma omaduste poolest erineb oma kolhoosieelsest esivanemast. See loom on voollitud imetegija — nõukogude inimese poolt, kellele on antud ainulaadne võim looduse sügavaimate saladuste üle. Oma ennenägematut jõudu ammutab see inimene kolhoosikorrast, miitsuurilikust teadusest.

*

Inimene karjasepiitsaga esitles ennast alljärgnevalt:

„Karjajuhataja Ivan Vassiljevitš Makarov.“

See oli pikakasvuline ühe käega inimene, kaardiväelase märkega presentriidest pintsakul. Keeranud suure osavusega enesele plotski ning pahvinud meile näkku lämmatavat „pinutaguse“ suitsu, alustas Ivan Vassiljevitš meelsasti juttu, ootamata meie küsimusi. Oli selge, et see polnud esimene kord, kus tal tuli õpetada inimestele tarkust: paljud tahavad ju Kostroma loomakasvatajailt üle võtta nende kogemusi. Ivan Vassiljevitši huvitas ainult üks küsimus: „Kust kandist te olete?“ Kuulda saanud, et oleme Leningradist, esitas ta meile silmapilk kontrollküsimusi: „Aga kus te teenisite? Missuguses väeosas?“

Kindlaks teinud, et tegemist on peaaegu ühe ja sama polgu meestega, muutus Ivan Vassiljevitš veelgi jutukamaks.

„Kui teid saadeti siia loomakasvatuse asjus,“ märkis ta, „siis nõutakse teilt täpseid andmeid. Nii et parem juba märkige endale üles.“

Me istusime rohule.

„Esimene küsimus...“, algas Makarov ning ootas, kuni me märkisime oma märkmikesse „nr. 1“. „Küsimus on järqmine: kuidas meie kariatame veiseid oma kolhoosis „Dvenadtsat Let Oktjabrja“? Vastan, märkige üles: karjatame veiseid koplites...“

Siin teatas meile Ivan Vassiljevitš, et tal on „suur kvalifikatsioon“, et ta karjatab loomi juba kahekümne esimest aastat ning et ei saa endale ette kujutada suuremat kahju karjale, kui seda on halb karjane.

„On ju selliseid, kes arutavad: pistsin inimesele piitsa pihku — ja ongi karjane valmis. Aga niisugune lihtsameelne karjane

on hullem kui rändtirtsude parv: lase aga sellisele rohumaale — karjatab sul kogu rohu ilma vahet tegemata. Ja tuleb viimaks välja nii, et väljas on suvi, aga veised nälgivad. Ei, meil kolhoosis on kõva kord: karjatamine koplites.

Koppel on piiratud maa-ala. Sellel maa-alal söövad veised nii kaua, kuni karjamaa on paljaks söödud. Selle järel ajab karjane loomad teise koplisse, siis kolmandasse jne. Koplite järjestus on plaanitud selliselt, et seks ajaks, kui kari oma ringluses jõuab tagasi esimesse koplisse, on seal juba uus rohi kasvanud.

Kuid ka koplis endas tuleb osata asja korraldada." (Seda me märkisime oma märkmikesse karjasekunsti kohta küsimuse number kahe all.) Ivan Vassiljevitš nõudis, et me eraldaksime silmadega haljendavas rohumeres kollaste lillede ribakese.

"Kas näete selgesti seda kohta?"

"Päris selgesti!"

"Vaata, kui ma laseksin oma karja sellele kehvale rohule, oleks piimatoodang kohe liitrit viiskümmend vähem. Täheandab — kolhoos saaks kahju. Lüpsjaile kahju ja mulle endale ka kahju — kuna ma olen väga huvitatud lisapreemia saamisest; lisapreemiat aga antakse piimatoodangu alusel. Vaata siin panedki mõtteid käima, täpselt nagu käitise direktor — kus on sul kasu ja kus kahju. Ainult, et kahjusid ma pole veel kannatanud. Kvalifikatsioon ei luba. Võtame kas või nüüdki: kaua on kari haljassöödal? Polegi rohkem kui üks nädal sest ajast, kui kari aeti välja karjamaale. Aga võrreldes talveperioodiga on mul karja piimatoodang tõusnud juba kahesaja liitri võrra. See on eilsete kokkuvõtete järgi. Täna aga lisatakse veelgi juurde — seda ma tean ilma raamatutagi: tarvitseb vaid heita korraks pilku lehmade udaraile."

Me istusime jõekese kaldale, mis lookleva helendava äärisena palistas rohumaid. Kogu meie jutuajamise põhjalikkuse juures ei lasknud Ivan Vassiljevitš ühekski minutiks karja silmist. Aegajalt tegi ta lühikesi korraldusi oma abilisele — poisile. Vastandina „karjakasvataja“ väarikas-tõsisele ja isegi veidi aeglasele olekule oli see poiss kogu aeg liikvel: kord ta askeldas karja keskel, luues seal korda, kord ta tormas vee juurde, kust huikamise peale ronis sulistades ja pahistades välja ettevaatamatuse tõttu valesse kohta sattunud loom. Kui juhtus, et abilisel polnud midagi teha, riputas ta pika piitsa käepideme üle õla ning liikus eemal edasi-tagasi, nagu vahisõdur. Muide, tarvitseb vaid läheduses vilksatada kiilil või lennelda liblikal, kui vahisõdur kahmas välkkiirelt peast mütsi ning muutus jahimeheks.

Karjane juhtis meie tähelepanu sellele, et lehmad lakkasid rohtu söömast. Tõepoolest, paljud lehmad juba lamasid, peites oma jalad mugavalt keha alla ning mäletsesid laisalt.

"Näe, Bõstruška heitis ka maha," lausus Ivan Vassiljevitš. „Ta annab kaksikümmend viis liitrit. Kah kõhu täis söönud.“

Siin algab meie karjatamiskunsti üleskirjutuste kolmas punkt. Sellele jaole panime pealkirjaks „Lehm on söönud“.

Ivan Vassiljevitš vaatas kõõrdi pealkirjale ja naeratas:
„See on — kuidas keegi arvab. Oma teada on lehm, võib-olla, juba söönud, minul aga on sellest tema söömisest vähe.“

Karjane tiris taskust välja massiivse uuri.

„Minutit viisteist ootame veel.“

Lehmad jätkasid lamamaheitmist. Nüüd seisid veel vaid mõned üksikud, kuid ka need ei naksinud enam rohtu, vaid vahtisid hajameelselt ringi.

Ivan Vassiljevitš tõmbas oma ainsa käega lähemale kummissaapad, tõstis maast piitsa ja tõusis püsti.

„Nüüd aga kukume lojustele isu tegema! On olemas niisugune sõna: „sok-sok“. Pole kuulnud? Mõni inimene ei saa sellest sõnast aru, aga lojus mõistab.“

Ning karjane, lõõnud pea kuklasse, liikus aeglasel sammul kohalt. Piits lohises ta järel mööda maad.

Pöördumata karja poole, alustas ta venitades, valjusti:

„So-ok, so-ok... sok, sok, sok, sok, sok... so-o-ok!“

Ta hää l kõlas lahkelt, kutsuvalt, meelitavalt.

Karjasele kõige lähemal olevad lehmad liigutasid kõrvu. Siis, sirutades ette koonusid, nagu haistes midagi, hakkasid sammuma karjase järel. Kogu karjas tõusis nüüd liikumine. Kõikjal ajasid loomad endid püsti, tagumised surusid eelmistele peale. Õhk täitus sõramüdinaga. Hoides jõe suunas venis kari peagi vähemalt poole kilomeetri pikkuseks kummaliseks elavaks loogaks, mis sädeles päikese käes, nagu oleks ta lausa kuld- ja hõbehteis.

Hiigelkari aeti lamamisest jalule ilma ühegi piitsalaksuta, ilma kärata ja sagimiseta.

Nüüd alles nägime me selles vanas karjases tõepoolest karja juhatajat. Isegi ta abiline jäi vaikseks: ta lonkis meie kõrval, vaadates kord vaimustatult lehmade elavmassile, kord oma kõikvõimsale õpetajale.

Hiljem kohtasime sääraseid pilte sageli ka teistes siinseis kolhoosides: karjane ei „aja“ karja, nagu ta on seda ajanud aastasadade jooksul, vaid viib karja enda järel. See on ilus ja meeldiv. Kuid võidakse küsida: on's sellel praktilist mõtet? Jah, on: vastutasuks hellitusele annavad lehmad rohkem piima.

Kui loomade selgadel laksub piits, — on piimaand isesugune; ent hoopis teistsugune on see siis, kui piits on ainult karjase väärrikuse sümboliks.

*

Söötmine, talitamine, hooldamine — need on nende looma organismis toimuvate imestusväärsete muunduste aluseks, mille tulemusena tekkis maailmas kostromitška.

Kuid mis on see — söötmine, talitamine, hooldamine — muu, kui mitte inimese töö? Mitsuurinlik teadus kriipsutab eriti alla, et looduse muundamine on kõigepealt visa ja järeleandmatu töö. Looma põlvnemine, ta „veri“ omab siin vaid alluvat tähtsust.

„Koduloomade produktiivsuse suurendamise, olemasolevate tõugude täiendamise ja uute loomise aluseks on sööt ja pidamistingimused“ (akadeemik T. D. Lössenko).

Karjane Makarov oskab sööta ka täissöönud lehma. Me olime imestatava vaatepildi tunnistajaiks, kus end kõrvuni täissöönud ja lamama heitnud loomadel tuli hakata uuesti ahnelt rohtu naksuma, niipea kui karjane viis nad umbes kilomeeter maad eemale — uuele karjamaale.

Milles seisab siin saladus?

Osutus, et asi seisis lihtsas roogade vahetuses.

Jõe ääres kasvab eriti ohtralt orasheina. Täna, koidu ajal, söötis karjane seda loomadele. See oli suurepärane tugev hommikueine!

„Leiva-pruukost,“ täpsustas Ivan Vassiljevitš. „Orashein on meie leib. Loomad võtsid veidi leiba. Nüüd aga kostitan neid teise roaga.“

Karjane kummardus ja võttis maast halja ristikujulise ristikeinalehe.

„Meil kutsutakse seda „kolatšiks“*. Liblikõieline sööt — valk. Kaege siis, kuidas ma kostitan lehma kolatšiga,“ lausus naerata-des karjane, volgamaalase kombel rõhutades o-tähte. „Ah, sind, lojust, küll! Või pöörab pea ära ka sellelt?“

Ivan Vassiljevitš jätkas:

„Noh, hüva. Oletame, et ka kolatš ei maitse enam. Aga mina pean ju üha toitu juurde andma — just nagu vabrikus, kus antakse ette toormaterjali. Sest lehm on ju meie vabrik: mida rohkem anda talle toormaterjali, seda rohkem ta produtseerib. Muidugi, siin on ka väike vahe. Vabriku väravad on laiad — kui tahad lase sisse masinaga, kui tahad — käruga. See aga on elav organism. Vägisi talle rohtu lõugade vahele toppida ei saa. Järelikult peab tarvitama nõksu.“

Karjane osutas torbale, milles oli sool.

„Vahel tuleb rohtu ka vähe soolata. Eriti kaste ajal. Pärast seda võtab igasuguse rohu maha, nagu habemenoaga. Kõige suu-rem maisroog!“

Nii talitab karjane. Kuid tema on ainult hooajaline „karjajuha-taja“. Tulevad oktoobrikuu sajud. Rohi hakkab kolletama. Kari tuleb tagasi lauta ning karjane vahetab oma sõjariistad karja-talitaja põlle, harkide ja labidate vastu. Samal ajal võtavad „söötmise, talitamise ja hooldamise“ üle oma kätesse väsimatud tali-tajad-lüpsjad.

Meie ees on nende naiste elavad näod. Lihtsad inimesed, hari-likud kolhoosnikud. Töö juures nad ei lärma, rahvahulgas ei paista silma. Pidulikul koosolekul kolhoosi klubis hüüab koos-oleku juhataja kaks või kolm korda nime, enne kui selline naine söändab astuda mööda astmeid üles presiidiumisse.

* Sõnast kalatš — erikujuline sai, venelase lemmiksai.

Uks juba elatanud naislõpsja jutustas meile, kuidas tal suvel tekib kaks kodu: ise on ta päevad ja ööd rohumaadel, karja juures, küllasse jääb vanaisa ja poeg.

„Uks on liiga vana ja teine veel liiga noor — ega nad saa ise õieti söödudki. Kui mahti saan, jooksen laagrist koju, kütan ahju, vaatan üht-teist neile ja ruttu tagasi oma lehmakeste juurde, nii et tuiskab.“

Kui palju jõudu on inimeses! „Nii et tuiskab...“ Nõrgajõuline enda kohta nii ei ütle.

Just sellised naised moodustavad meie sotsialistliku loomakasvatuse põhikaadri. Ega's muidu lokka farmides initsiatiiv — iga päev uus väljamõeldis või leiutus — majanduslik, täpne, tabav, mis kohe leiab ka rakendamist.

Loomakasvatuse juures on peaasi — hea söötmine. Nii ütleb teadus. Vaadake ainult, kuidas siin laiutab rahva initsiatiiv. Sõjaajal ja sõjajärgseil aastail on tekkinud ju kokakunsti uus haru.

Palun vaadake — igas kohalikus farmis näidatakse teile loomade toidukaarti:

„kapsasupp
borštš
supp
kiisel
heinatee...“

◊ Esmakordselt tarvitati lõpsjate poolt heinateed juba enne sõda Siberis. Ajalehtedes ilmus teade, et siberlased ravivad vasikaid heinateega. Kostroma lõpsjad otsisid samas välja tühjad vaadid, kraapisid ja aurutasid nad puhtaks ning hakkasid selliselt varutud teenõudes ise teed keetma. Selgus, et teejoomisest vasikad tõepoolest tugevnevad. Anti katseks ka lehmadele: lehmad vastasid piima lisaannusega.

Sõjaajal, kui olukord loomasöötade alal muutus kaunis teravaks, omandas tee eriti suure väärtuse. Varem läksid heinajätmed kaduma: puru, pebred, tolm — kõik see läks koristaja luua alla. Nüüd aga hakati jätmeid hoolikalt koguma — tee keetmiseks. Teevalmistamise protseduur on lihtne: heinale kallatakse tulist (mitte keeva) vett peale ja 16—18 tunni pärast ongi valmis vitamiinide ja mineraalsoolade poolest rikas ekstrakt.

Samasugust väärtusetä sõoda hinnaliseks söödaks muutmise ülesannet lahendavad lõpsjad ka kiislite valmistamisel. Kostroma kolhoosifarmides on armsaks saanud kaerakiisel, mille valmistamiseks kasutatakse ära kohaliku kruubivabriku väheväärtuslikud jätmed.

Varakevadel hakkavad õuedes ja hoonete vahel haljendama nõgesed, maltsad ja hapuoblikad. Kohe ilmuvad kohale ka kolhoosi naiskokad. Umbrohu-borštš! Suurepärase valgurikas toit: koha-pealsed vaatlused näitavad, et vasikad, kes saavad borštši, arenevad isegi intensiivsemalt kui kontsentraatsöötadega söötmisel.

Agaga kartulite ratsioon? See pole enam viimaste aastate uudis.

Kostroma ümbrus on juba põline kartulirajoon ning loomulikult satuvad kartulid ülikülluses ka piimakarja künaadesse. Piimakarja kartulisöödal! See on täielikus vastuolus teaduse vaadetega. Hoiatatakse: kartul on rasvatekitav nuumamissööt; suurel hulgal on loomale pealegi kahjulik.

Kuid kolhoosnikud jäävad kindlalt oma arvamuse juurde. Nii on kolhoosis „Dvenadtsat Let Oktjabrja“ päevane kartulite annus aasta jooksul kasvanud peaaegu poole suuremaks: praegu püstitatakse kartuleid künaesse poolteise kuni kahe puudani. Lehm sööb isuga ära selle portsjoni ning „tasub täiel määral“ (nagu ütlevad eriteadlased) talle etteantud sööda eest.

See on näide sellest, kuidas kolhoosipraktika esitab probleeme, milliseid võib lahendada ainult eesrindlik mitšuurinlik teadus.

Kartul iseenesest pole muidugi veel ratsioon. See on vaid „kostromitška ratsiooni“ üks koostisosi. Kõrvuti kartulitega võime näha siin ka juurvilju ja kontsentreeritud sööti, praaka, haljassööta, silo, heina. Üldkokkuvõttes üks produktiivne lehm tarvitab sööti viis kuni seitse, mõnel juhul isegi üheksa puuda ööpäevas.

See suur õgivus on lehma juures väga hinnatav. See puudus kostromitška esivanemal. Õgivuse löid lüpsjate kuldsed käed.

Tõepoolest, kui lehm neelab alla sööta, ei tähenda see veel sugugi, et võib panna alla lüpsiku ja saada piima. Kartulid, nagu juba teame, on nuumamismaterjal, järelikult kogu looma organismi sattunud kartulite hulgal on tugev tendents jäädagi sinna rasva kujul. Kuid ka ülejäänud söödad võivad kergesti muutuda rasvaks või rammusaks lihaks; seda enam, kui ümbruskond on selleks soodus: suurem osa aastast peetakse lehma latreis, s. t. neilt on võetud liikumisvõimalus. Suvel aga, kui kari lastakse rohumaale, tehakse karjasele rangelt kohustuseks mitte lubada loomadel liiga palju jalutada: hea on see karjane, kelle lehm liigub mööda kõige kokkuhoidlikumat marsruuti.

Näib, nagu soodustaks kõik lehma rasvumist. Milline peab olema see jõud, et muuta loomulikku füsioloogilist protsessi, et sundida looma organismi suunama kogu söödahulka piimäärmeisse, „kinni maksta“ sööda eest piimaga!

See jõud on lüpsjate kätes.

Peab nägema, kuidas lüpstakse tõufarmides. Kärmeesti ja osavasti, rusikasse surutud kätega lüpsab lüpsja välja piima. Vihinal tungivad piimasõõrud läbi õhu ning peagi täitub lüpsik vahukorraga. On üks puuämber täis, nihutab lüpsja ette teise.

Lüpsja kaheksa lehma ja pealegi veel kostromitškasid — see on suur füüsiline töö, kuid see töö pole keerukas ning sellega saab kergesti hakkama ka elekterlüpsimasin. Kuid see suurendab veelgi lüpsja osatähtsust farmis. Tegelikult toimub see-

sama, mis tehaseski: vabastades meistri üksluisest kõrvalise tähtsusega tööst, anname me talle võimaluse ulatuslikumalt esile tuua oma meisterlikkust.

Lüpsja meisterlikkus aga seisab selles, et saada lehmalt piima mitte üksnes ülikülluses, vaid ka järjest kasvavais kogustes ning suure rasvasisaldusega.

Lüpsmise juures rakendab lüpsja massaaži. Massaaž paneb kogu keeruka udaraaparaadi intensiivsemalt töötama ja kergendab lehmalt piimaandmist. Nagu praktika näitab, tuleb masseerida ka elekterlüpsimasinaga lüpsmise juures.

Kuid kõige tähtsamaks lüpsja kutse juures on visa, päev päeva kõrval toimuv looma tundmaõppimine kogu tema füüsilise ja psüühilise laadi omapärasuses. Vastasel korral lüpsja mitte üksnes ei suuda valitseda looma üle, vaid ta lihtsalt ei tule temaga toime.

Suure piimaanniga lehm on närviline, ta reageerib teravalt igaugustele välisärritustele.

Kui lüpsja, valmistudes lüpsiks, istub oma pingikesele, pööravad kõik ta kaheksa kasvandikku endid heldinult tema poole, kõlistades kettidega oma latreis; karjamaal, kus lehmad on vabaduses, pole piiri nende tundeavaldustel: nad piiravad lüpsja igast küljest, lakuvad ta kitlit, saapaid; vahel lendab lüpsja peast nagu takjaleht mahanilpsatud pearätik; lehmad ammuvad kõige meloodilisemate hääletega... Kuid juhul, kui lüpsja, andes ärele nende armatsemistele, hakkaks näiteks korraga lüpsma Prilitšnaia asemel Plommi, rikkudes harilikku järjekorda, vähendaksid mõlemad, nii Prilitšnaia kui ka Plomm — korrabealt piimaandi. Seda enam on see maksev päevakorra kohta: hilinevad või liiga varajane söötmine, veel enam aga lüpsmine, põhjustavad alati piimaanni vähenemist. Lehma ärritavad ebatavalised nähtused laudas või selle ümbruses: kisa, ootamata müra, kõrvalisiku viibimine lüpsmise juures.

Me nägime rohumaadel, kuidas üks lüpsjaist lüpsab ohia abil. Muide, lüpsja ise eelistab nimetada seda tarberiista delikaatsemalt — paelaks. Noh, olgu, kui pael siis pael, see ei muuda asja. Kuid asi seisab selles, et see lüpsja ei osanud, nagu kohapeal väljendatakse, „juurde meelitada“ looma. Sellepärast, enne kui istuda lehma juurde ja sooritada lüpsieelset udarate pesemist ja masseerimist, seob see lüpsja paela ühe otsa lehma sarvede ja teise oma jala külge; ainult pärast neid ettevaatusabinõusid lüpsab ta lehma ruttu-ruttu. Selle lüpsja lüpsikusse muidugi pole mõtet pilku heita.

Harilikult on lehmade tujukus kaunis süütu: üks nõuab, et talle visatakse ette heinu ning siis alles asutagu ta udara kallale; teine ootab meelitavat sõna, ning selles ongi juurdepääs ta piimale; kolmas tükib ise meelitledes ligi ning alles pärast seda, kui ta on müksanud lüpsjat oma paksude niiskete mokaadega, laseb ta teda enda ligi...

Eriti haiglaselt reageerivad lehmad sellele, mida nimetatakse „halvaks tujuks“. Sellises olekus on parem loomade juurde mitte minna. Ent lüpsmine peab algama õigel ajal. Lüpsja ongi kohal. Ja mis ka ei juhtuks lüpsjaga — on ta kord juba ilmunud farmi, siis astugu ta üle künnise naeratusega ning lahke sõnaga.

*

Hulkudes Volga kaldaäärseil rohumail ja juba varemgi Kostromas, kuulsime me kaunis palju Malininast. Kohtasime ta nime valitsuse aktides, kui lehitsesime materjale Kostroma loomakasvatusest. Venemaa Föderatsiooni Ülemnõukogu istungjärgu päevil lugesime ta kõnet riikliku eelarve kohta.

„Malinina kolhoos,“ jutustati meile maa loomakasvatuse keskustes. „Uus veiste tõug... Malinina sai kangelase nimetuse oma farmi eest!“

Alles Kostromas saime teada, et Malinina kolhoosil on teine nimi: „Dvenadtsat Let Oktjabrja“ (Kaheteistkümnes Oktoober). Muide, need asjad ei olnud üksteisega vastuolus: just Oktoobri kaheteistkümnendast aastapäevast, s. t. riigi esimesest suurest kolhoosiaastast algabki Praskovja Andrejevna Malinina tegevus.

Siin, rohumaadel aga, vesteldes karjaste ja lüpsjatega, kuulsime, et rahvas, rääkides temast, nimetab teda Pašaks. Ning mõttes liitsime selle sõna tema paljude ja austavate nimetustega. See seltsimehelik Paša avastas meile väga tähendusrikka fakti: riigitegelane Malinina elab rahvas ja koos rahvaga.

Me sumasime horisondil paistva Sameti küla poole. Päike oli juba madalal, oli aeg mõelda öömajale. Pealegi me ei tahtnud edasi lükata kohtumist Malininaga. Ta võis homme äkki ära sõita kas Kostromasse või koguni Moskvasse. Kuid täna on kohalik kevadpidu, „niisugusel päeval aga,“ seletati meile, „on Paša tingimata kodus.“

Külas oli pidu nagu näha juba hoos, sest isegi siia luhtadele kostis kord laulmine, kord bajaani kiiretempoline triller.

Olemegi külas. Lai killustikkattega tänav, uhked majad, nende hulgas ka kahekordseid, pooleldi ning isegi üleni kivist: siltidelt loeme: „Post“, „Külanõukogu“, „Kolhoosi kontor“, „Meierei“, „Klubi“...

Vaevalt astunud tänavale, sattusime kohe rahvakeerisesse. Väikesel, vaevalt 100 m pikkusel maa-alal sagis kärarikas pidulikult rõivastatud rahvahulk. Palju noori, palju neidusid, kingad, rõivad, soengud, kõik „moeajakirja“ järgi.

Küla kooperatiivkaupluses käis kauplemine täie hooga ning nähtavasti ilma mingi tunniplaanita. Ukse vahel pörkasid kokku kaks vastastikku trügivat ostjate voolu. Samas, poe akende all oli üles seatud suupistete laud. Klubi ees murul esitati isetegevusettekannet. Kohe tekkis pealtvaatajate, ühtlasi ka kontserdist osavõtjate ring.

Esineti uhkeis rõivais, helises lõbus bajaan, tantsitar, plõksutades kongsadega, „mängis“ tšastuškaid*.

Pärisime ühelt kolhoosnikult, kust leida Malininat. Meile juhatati teed ning lisati lõpuks:

„Näete maja akaatsiatega? Teist sellist pole Sametis.“

Suurekskasvanud läätspuud koos võrelise pihttaraga moodustasid akende ees nagu hiigellillekorvi. Piki aiateed, mis viis meid välja rõdu juurde, seisis noored õunapuud, millel okste asemel veel peened virved.

Me astusime rõdule ja jäime lävel nõutult seisma. Laua taga istus vana-vana naine kuivetanud ning kortsunud näoga.

„Malinina? Praskovja Andrejevna?“ Naine noogutas jaatavalt. Meil ei jäänud üle muud, kui asja juurde asuda.

Sel hetkel astus esikust tuppa teine, välimuselt tüse ja tugev naine vallatute silmadega, värviline pearätik peas. Noogutanud meile peaga lihtsalt ning asjalikult, astus ta vanainimese juurde.

„Siin on sulle sukad. Teisi ei ole.“

„Mine, mine... On sul aru peas!“ vehkis vanaeit kätega. „Kuhu ma siidsukkadega lähen! Naerma hakkavad.“

Noor vastas valju häälega, nagu räägitakse kurtidega:

„Mul ei ole teisi. Pole viga. Peo puhul võid ka veidi uhkustada!“

Nüüd oli meile kõik selge. Me esitlesime endid Malininale.

Vanaeit peitis sukad põlle alla ning lahkus toast. Ent vaevalt jõudsime alustada oma juttu, kui ilmus uus külastaja. Sisseastuva naise saapad olid tolmused, ta toetus kepile ja nähtavasti oli tulnud kaugelt.

Malinina võttis talt kirjaliku avalduse, luges selle läbi ja noogutas peaga.

„No oled sa küll pika maa maha vehkinud! Kui sul polnud kahju jalgadest, siis hoidnud vähemalt jalanõusidki. Teil on ju seal omal saadik olemas.“

„Ära pane pahaks, Praskovja Andrejevna, kui midagi on valesti tehtud... Tulin sinu juurde sellepärast, et inimesed soovitasid. Sul on kerge käsi...“

Külastaja langetas pea, tõmbas krampliku liigutusega pearätiku silmadele ning hakkas õlgadest värisema.

Rahulikult, ilma ruttamata, aetas Malinina ta toolile istuma ning lausus sõbraliku naeratusena:

„Räägivad ikka õigust need mehed (peanoogutus meie poole), et meil, naistel, asetsevad silmad niiskel kohal... Noh, mida sa nüüd tõinad? Õieti sa ei tea seda isegi, eks?“

„Poeg...“ nuuksus naine. „Juba neljas kuu pole talt kirja...“

„Kirjutan väeosa komandörile. Juhul, kui sinu soldatikene ei saada kirja kergemeelsusest, siis palun teda karistada, et ta ei unustaks ära oma ema. Kui aga on mõni muu põhjus — ikka

* Lõbusad vene rahvalaulud.

saad vastuse. Ega nüüd pole sõda, kus inimene võib minna kaduma."

Naine tõusis üles ja ohkas.

"Heidan esikusse veidi pikali."

"Puhka, puhka, ja ära poja pärast muretse."

Akna taga vilkus jalgrattur ja järgmisel minutil ilmus lävele sõitja koos oma terasratsuga.

"Ema, käisin juba ära... ", lausus ähkides ja puhkides kümneaastane poisike. "Olengi juba tagasi. Eks käinud ruttu, ema?"

"Vaat, milline poeg mul on!" tähendas Malinina poisiga ühes toonis, "kui kiiresti sõidab. Aga „tere“ jätsid ütlemata!"

Poiss lõi silmad maha ja teretas meid. Kuid samas muutus taas erksaks.

"Ma ütlesin ka seal kohe „tere“! Pärast... "

Malinina vaatas naeratusega poisile.

"Ei, ära naera, ma ei unustanud!" ägestus poiss. "Pärast... Pärast ma ütlesin nii: tädi Manja ja onu Vasja, tulge meile külla. Emal pole aega teie juurde tulla."

Majas tehti ettevalmistusi peoks ja meie tundsiime, et õigem oleks ametlik vestlus edasi lükata. Kuid Praskovja Andrejevna pani meid istuma ning me hakkasime rääkima kolhoosi asjadest ning sellest, mis nähtavasti kõige rohkem ärritas Malininat.

"Söödabaasiga on meil asi jäänud lohakile. Muidugi oleme meie kõik süüdi partei ees, kuid söödavad kasvavad ju põldudel. Järelikult tuleb kõigepealt põlluharijail lahendada see küsimus."

Söödabaasi parandamist tuleb alustada tema alusest — rohumaadest peale. Emake Volga pole igal aastal ohter liigvee poolest. Juhtub ka nii, et kevadveed kohavad ja mässavad ainult ta kallaste piires. Siis rohud närbevad, ei kasva enam. Ja kui juhtub veel põuane suvi... Siis kõrbevad rohumaad ära. Mahlakate haljasrohtude asemel, mida sinne võimas kari muudab piimajõgedeks, on siin kõikjal niitudel vaid madal, koltunud, enneaegu kuluks ja õlgedeks muutunud taimestik; ja kuidas ka ei tarvitaks karjased oma karjatamiskunsti teadmisi ja oskusi — jääb kari ikkagi alatoidetuks. Tähendab, tuleb katastroofiline piima puudujääk. Kaks-kolm sellist kuiva aastat võivad tõsiselt kõigutada majandust isegi sellises kolhoosis, nagu seda on „Dvenadtsat Let Oktjabrja“. See on kolhoos-miljonär, kuid miljonid tema eelarvesse toovad kõigepealt loomakasvatusest saadavad tulud.

"Looduse armule" muidugi ei saa ehitada kolhoosi majandust. Iga aastaga muudavad võimsad hüdrotehnilised ehitised Volgat. Stiihilised jõe üleujutamised kaovad minevikku. Nende asemele astuvad täpselt töötavad niisutamissüsteemid, milliseid on juba kaunis palju Nõukogudemaal.

Need on tuleviku-väliavaated. Kuid juba nüüd ilmuvad Volga neitsilikele kaldaäärseile rohumaadele põllunduse eriteadlased, et neid üles künda, äestada, puistata neile masinatega väetisaineid

ning külvata Volga taimestikule juurde uusi vajalikke taimi. Heinamaa kasvatab niihästi kartuleid kui ka juurvilja ja päevalille siloks. Hakkavad vahelduma külvikorra-väljad ja karjane oma karjaga hakkab tegema ringkäike koplites.

Malinina oli üks esimesi kolhoosi astujaid: ta ei näinud ühtki paremat teed. Teda pandi laohoidjaks ning ei eksitud: paremat ühisvara hoidjat ei võidud soovidagi.

„Mina, muidugi, olin siis veel parteitu ning tundsin elu vähe. Kord kutsus mind partei välja Kostromasse.

„Praskovja,“ ütlevad, „hakka õige farmi juhatajaks. Hakkame organiseerima kolhoosis piimakarjafarmi.“

Mina aga kukkusin tööna mis hirmus.

„Ei soovi. Kardan. Lubage minnal!“

Aga ega's mind kätest keegi hoidnudki... Venitasin meeleka nädal aega: ehk, mõtlen, saavad hakkama, ehk saavad kuidagi hakkama. Kuid tuli siiski asuda sellele alale... Ise ma olin nagu pime. Partei aga leidis, et siin, farmis, ongi mu õige koht...“

Ning kohe tundis Praskovja Andrejevna, et ta pole jäetud üksi selle uue tundmata, keerulise ülesande raskuste ette. Ta tundis, et teda toetavad igast küljest vahel isegi nägemata, kuid alati sõbralikud käed.

Malininat õpetati, et farmi tuleb koguda mitte lehmaid, vaid vasikaid, sest viimased, nagu kõik noorukid üldse, alistuvad kergemini kasvatusale; järelikult võib neis arendada neid omadusi, mis on asjale kasulikud, ja ümberpöörult, summutada ebavajalikke ja kahjulikke kalduvusi.

Kuid neist vasikaist moodustatud esialgne kari ei oleks suutnud rõõmustada isegi vähenõudliku seleksionääri silma: väikesed mitmesuguse värvusega lehmad — tavalised kohalike talumeeste taskankad*. Hea eriteadlane ei oleks peaaegu võinud neis kindlaks teha tõujälgigi, kuid dokumendid põlvnevuse kohta, mõistagi, puudusid.

Piima andsid lehmad üpris vähe — 1000—1200 kilogrammi aastas. Taskankad on ikka taskankad, mida sa niisugustelt ikka saad!

Samal ajal tegeles veiste tõuaretusega Karavajevo sovhoos, mis asub samuti Volga ääres, kuid teisel poolt Kostroma linna.

Kolhoosnikud-kommunistid otsustasid: saata Malinina ja ta abiline — lüpsja Barakova Karavajevoosse asja õppima.

Oligi ta sovhoosis, kuid ka seal olid ees samad taskankad.

„Samad küll,“ kinnitas sovhoosi vanemzootehnik S. I. Šteiman, „ja ostetud on nad teie juurest Sametist.“

Kui aga pärast seda avanes üks teise lauta, ei suutnud kolhoosist läkitatud saadikud kaua leida sõnu oma imetluse väljenduseks. Siin seisid suured ilusad loomad peamiselt hõbeda- ja kul-

* Taskanka — äbarik, vähese piimaanniga lehm.

lakarvalised. Igaüks neist andis keskmiselt 2000 kilogrammi piima.

„No-jaa! Kui meie saaks endile niisugused!“ kadestasid siiralt kolhoositarid.

Nad olid täielikult jahmunud, kui veendusid dokumentidest, et need veised on taskankade otsene ja hoopiski mitte kauge järelopõlv.

Ammutanud sovhoosis teadmisi ja jõudnud tagasi kolhoosi, nõudis Malinina kõigepealt kolhoosi juhatuse erakorralist kokkukutsumist. Karavajevos veedetud kaks nädalat muutsid teda tundmatuseni. Kuhu oli jäänud asjatundmatu inimese argus ja saamatus! Malinina asus farmi täielikult ümber korraldama. Ta ei andnud nüüd kellelegi rahu. Iga kolhoosnik, ükskõik mis-suguses majandusharus ta ka ei töötanud, oli tõmmatud keeris-esse ning võttis osa, ei saanud jätta osa võtmata Malinina muredest.

Endine taluteenija, „kes oli maitsnud kibedust kuni pisarateni“, ajas enese korraga täiesti sirgu ning nägi, et ta on suuteline mitte üksnes üles ehitama kolhoosi elu, vaid et ta võim küünib ka looduse saladuslike jõudude üle. Tuleb välja nii, et tema, lihtne kolhoositar, võib voolida looma — peaaegu niisama lihtsalt, nagu lapsed teevad neid savist.

Inimene võttis omaks loova töö ning ta jõud kasvasid sajakordseiks.

Sametis töötab vana kommunist — Minodora Vjatšeslavovna Averina. Juba hulk aastaid juhib ta kolhoosi parteiorganisatsiooni.

„Imestusväärne,“ ütleb ta, „kui kiiresti arenes Malinina. Meie, kommunistid, muidugi kasvatasime teda... Viimaks saabubki meie Malinina Karavajevost, vaatame: oi ime, kae Pašat! Tal ju päris organisaatori annel!“

Vahepeal astus farmis jõusse uus kord. Malinina keelas lüps- ta lehma kodusel, talurahva harjunud viisil. Võeti tarvitusele mas-seerimine. Lüpsma hakati ettekirjutatud kella-aegadel. Söötma — kindlail kella-aegadel. Farmi seinal hakkas tiksuma pommidega seinakell.

Selle kõige vastu tõusid sajandite jooksul püsinud kombes ja harjumused, mis oma tardunud liikumatuses meenutasid kivikamakaid. Malinina kangutas neid kamakaid, puhastas teed.

Siis sõitsid Kostromast kohale eriteadlased ning hakkasid lähemalt tutvuma karjaga, hakkasid otsima väärtuslikke tõu-tunnuseid, nagu kullateri liivast. Malinina ja Barakova, mõis-taigi, olid kaelast saadik sellesse töösse uppunud.

Lõpuks koostati selekteerimisplaan, s. t. selline loomade valiku ja paaritamise plaan, mis teatud tingimuste olemasolul tagaks põlvest põlve piimakarja kõrgete omaduste kogumise ja suu-rendamise.

Neist tingimustest aga — õigest söötmisest, talitamisest, hooldamisest — pidas Malinina kõvasti kinni.

Siis korraga uuesti kivid teel ees... Loomade kunstlik seemendamine kutsus esile usuliselt meelestatud inimeste pimeda rahulolematuse. See rahulolematust tungis ka farmi.

Malinina ägestus, selgitas inimestele nende ekslikkust, ja kui tuli argumentidest puudus — tõttas parteiorganisatsiooni abi otsima. Tõhustati propagandistide tööd kolhoosnikute hulgas, ilmusid lektorid teaduslike ettekannetega. Pikkamööda võideti need asja arenemist segavad iganenud vaated. Võideti ka loodust. Seda võib tõendada lühikese, kuid veenva tabelikesega:

	Piimaand aastas	Piima rasva- sisaldavus
Ema Burjonka	1000 kg	3,7%
Järglane Milka	4583 "	4,0%

Sedasama võiks öelda kahe toreda sõnaga: „töötati õigesti.“

Malinina andus tööle tervenisti, jäägita. Kuid ka teiste lüpsjate tööd mõõtis ta sama mõõdupuuga. Kas võib nõuda armastust? Ta nõudis suurt inimlikku armastust loomade vastu ning tähelepanelikku arukat tööd farmis: tundide järgi loomade, aga mitte tundide järgi enda kasuks.

Mitte kohe ei leidnud ta inimesi, kes oleks hinnanud oma tööd sama mõõdupuuga. Selle eest need aga, kes asusid asja juurde, on nüüd mitte üksnes Malinina farmi, vaid kogu riigi uhkuseks. Need on üheksa sotsialistliku töö kangelast: Malinina ise, brigadiir Jelena Barakova, lüpsjad Maria Korneva, Jekaterina Kuznetsova, Jevdokia Kurdjukova, Maria Haritonova, Jussefa Šiškova, karjased Nikolai Kulakov ja Mihhail Svõlov. Kangelase aunimetuse vääriliseks peeti ka kolhoosi esimeest Aleksei Kukuškin.

Kui siin, farmis, tutvuti produktiivse ühisloomakasvatuse arendamise kolme aasta plaaniga, tekkis eriti suuri mõttevahetusi selle dokumendi kaadrit käsitleva osa juures. Inimesed, kes olid töötanud kümme ja rohkem aastaid, ei suutnud kuidagi endale ette kujutada seda majapidamiste paiset — „kaadri suurt liikumist“ tegelikus elus.

Barakova tähendas, et kui majapidamine on hea, siis ei või olla kaadri liikumist. Kui aga on olemas liikumine, siis pole see kellegi majand. See on rämp. Häbi loomakasvatusele!

Kolhoosi „Dvenadtsat Let Oktjabrja“ farmis (nagu ka teistes siinseis eesrindlikes kolhoosides) võib näha seda, mida me näeme tehastes ja vabrikuis kaadritöölise hulgas: vana tööline on juba ausasti ära teeninud puhkuse, kuid ei läbe kodus istuda. Ainult oma koduse tsehhi õhk toidab ta kopsu ja südant, ainult selle tsehhi õhk annab ta elule, mida vaja.

Farmis leidub juba veteraane. Ka nemad ei lakka töötamast: jätkub jõudu luua hoidmiseks — siis olgu või luuaga, lubatagu vaid töötada lautade juures...

Kord saabus Sametisse loomakasvatuse ala õpetlaste komisjon. Need olid meie maa suurimad eriteadlased. Nad olid otsustanud vaadata kohapeal järele, mida kujutab endast see „kostromitska“, kes ei seisa veel üheski tõuraamatus ning ometi teatab endast nii tungivalt.

Akadeemik, komisjoni esimees, hoiatas kohe Malininat: „Vaatlust toimetame karjas — karjamaal,“ ning lisis tähendusrikkalt: „Praskovja Andrejevna, mina olen vana rebane...“

Neid sõnu tuli mõista nii, et teda, akadeemikut, „kosmeetikaga“ juba ninapidi ei vea. Maailmas aga leidub veel küllalt kelme: niisugune kelm kas võiab looma karva õliga või kasutab mingit rohtu, ühe sõnaga, teeb lihtsast lehmast — „näituse eksemplari“.

Kõige kergem loomi nägusamaks teha on muidugi kohapeal, latreis, sellepärast ettenägelik ning ettevaatlik teadlane määraski vaatluskohaks karjamaa.

Komisjoni hoolikas töö kestis päeva läbi. Seejärel, kolhoosi kombe kohaselt paluti külalisi lauda.

Akadeemik kiitis veiseid ning lõi kõigi juuresolijatega kokku oma suurt Sameti piimaga täidetud kruusi.

Peeti kõnesid. Nüüd polnud kellelgi enam kahtlust, et tegemist on uue tõuga. „Isegi välimuselt ei meenuta lehmad ühtki seni teadusele tuntud veisetõugu.“

Kolhoositarid-päevakangelased — lüpsjad, vasika- ja lehmatalitajad, võtsid igast küljest vastu õnnitlusi.

Esines kõnega ka Malinina.

Lõpetades oma kõnet, teatas ta korraga akadeemikule:

„Palun nüüd tasuda oma võlg vekslile järgi.“

Akadeemik asetas kruusi lauale, kuivatas pikkamööda oma halle vurrusid ning heitis pilgu oma habemele.

„Vabandage, millise vekslile järgi? Ei mäleta, et oleksin andnud kellelegi vekslid.“

Siis jutustas Malinina istungist põllumajandusteaduste akadeemias, kus arutati elavalt loomakasvatuse küsimusi ja millest eesrindlike naiskolhoosnike hulgas võttis osa ka tema ise.

„Teie ütlesite siis: ma külvaksin üle suudlustega tolle naise, kes oskaks ilma kontsentreeritud söötadeta saavutada lehmalt 3000 kg piima. Praegu aga viibite te farmis, kus kõige väiksema kontsentraatide tarvituse juures annavad lehmad mitte 3000, vaid peaaegu 5000 kilogrammi. Seda muidugi keskmise arvestuse järgi, kuna aga parimad neist... See on teie komisjoni poolt muidugi üles märgitud, kuid tuletan ainult meelde, et ei unustataks! „Volšebnitsa“ — on Milka tütar ja Burjonka tütre tütar ja ta annab 7225 kilogrammi, Plennitsa — 7007, Reguska — 6463, Vaida — 7174, Prilitšnaja — 5507 kilogrammi... Palun välja osta oma veksel!“

„Hea meelega!“

Akadeemik keerutas vurrud ülespoole, kiipas jalaga ning üldise heakskiidu saatel tasus oma võia.

... Kui rääkida piimakarjafarmi juhatajast Malininast, siis ta on nõudlik, järeleandmatu, isegi järsk. Kuid „väljaspool töökohustusi“ on ta lihtne ja südamlik, inimestesse tähelepanelikult suhtuv Paša. Mõnikord näib, et tema, kes oli kogenud „kibedust kuni pisarateni“, justkui arvete õiendamiseks oma raske minevikuga, püüab tekitada inimestele võimalikult rohkem rõõmu.

Tema autoriteet farmis ja kolhoosis on kõigutamatu. Kuid samuti kõigutamatu on ka kiindumus temasse, seda eriti ta lähimate kaastööliste poolt.

Teda tuntakse laialdaselt rahva seas kui valitsuse liiget ja Ulemnõukogu saadikut.

Meie jutt kandus üle tema saadikukohustustele.

„Ah, et kus kohas ja millal ma vastu võtan?“ Malinina rõhutas eriti kaht viimast sõna ning naeris nende kohmaka kombekuse üle. „Eks ikka igal ajal ja igal pool, kus juhtub: oma kodus, väliskeskkonnas, raudteerongis — kui sõidan istungjärgule — või jälle kolhoosi kolmetonnisel veomasinal, kui hangin jõusööti ja vean neid veistele... Tuleb ju minu juurde puha lihtrahvas kõik, naised ja mehed kolhoosidest, egas neile pole sametist tugitooli vaja, või kellel see aeg on ennast tugitoolis laiutada.“

Siin vaadatakse asjale nii: kui avalduse või kaebuse võttis vastu Malinina, siis võib olla rahulik. „Pašal on kerge käsi,“ on rahva arvamus ning tema juurde aina vooritakse.

Malinina on ka tõepoolest väga vali oma saadikukohustuste suhtes. Kui vaja, viib ta kaebuse kas või kõrgemate valitsusorganiteni.

Kuid ta on hästi kaalunud ka teist asjaolu, ja nimelt: selleks, et asja käigul oleks edu, on vaja enne oskuslikult ja hoolikalt korraldada juurdekuuluvad dokumendid.

Malinina kulutab oma saadikusummasid kogenud sekretäri palkamiseks, kelle ta paigutas mitte oma „vastuvõtutuppa“, vaid pani tööle oblasti täitevkomitee ruumidesse, s. t. just sinna, kus tulebki lahendada suurim osa avaldusi ja kaebusi.

„Mitte mina, Malinina, ei vaja sekretäri, vaid asjaajamine. Kui vaja on, siis ka kohtume. Ta on töö juures kinni, tal on muidugi raskem minu juurde tulla. Minul — kaugel mul linnani on — ei pruugi ju jala käia, meie kolhoosi masinad sõidavad ju iga päev Kostroma vahet. See-eest aga, kui jõuad Moskvasse, siis ei kuule muud kui: „Malinina annab eeskju. Vaat, kus on väga hästi vormistatud dokumendid!“ On aga dokument väga hea, siis läheb ta ka läbi väga hästi! Eks ole nii?“

*

Elava liiklemisega maantee. Näha, et on uusehitis — rangelt geomeetrilise äärtega kraavid, killustik pole veel siledaks rullitud ja autod mööduvad raginaga.

Teeservadel, põlluäärel, piki haljendavat rada sammuvad noored, käes pambukesed, portfelliid, värskelt lõigatud kepikesed. Lõbusad poisid ja tüdrukud, kes siinsamas käigul kihutavad üksteise järel, mängides „tagumist paari“. Need on praktikale tulnud üliõpilased.

Autodel sõidab vanemaid inimesi. Nende hulgas on pedagoogebiolooge ja põllumajanduse eriteadlasi, sovhooside direktoreid, kes õppisid teoreetilisel kursusel Moskvast, Harkovis või Novosibirskis ja soovivad nüüd kinnitada oma teadmisi; siin leidub kolhoosiesimehi kõige mitmekesisemaist maanurkadest, väsimatuid ja teadmishimulisi nõukogude turiste, delegatsioone piiri tagant.

Meie jõudsimme Karavajevosse omnibusega, mis oli samuti reisirajad täis.

Ongi lõpp-peatus. Ei saa imetlemata jätta uut asula tänavat! Nägusad majakesed — igauks neist piiratud säärase lustliku akende sõõriga, et näib, nagu ei jätaks päike kunagi maha neid elamuid. Siin elavad sovhoosi töölised, iga maja on kahe tiivaga, kahe korteriga.

S. I. Šteimani korter asub veel vanas asulas; kahe aastakümne jooksul on ta seal niivõrd kodunenud, et muheldes oma „tüseduse“ üle („Kuuskümmend aastat kannan turjal“), ei kiirusta ta korteri vahetusega.

Kui me hakkasime süvenema selle tähelepanuväärse loomakasvataja töö olemusse, meenusid meile kuulsa I. P. Pavlovi sõnad, mida ta lausus neile, kes astuvad uurimiste, otsingute, teaduse teele: „Tähelepanelikkus, tähelepanelikkus, tähelepanelikkus!“ See omadus oli ülimal määral omane Stanislav Ivanovitš Šteimanile. Püüdes meelde tuletada, nimetab ta teile pisimaidki tõutunnuseid, mis olid ükskõik missuguse tema rekordi-lehma vanaemal, vana-vanaemal, vanaisal või esiisadel, — tunnuseid, mida nende mitmekesisuse ja peensuse tõttu ei suudaks hõlmata ükski selektsiooniplaan.

„Stanislav Ivanovitš märkab oma silmaga asju, mida keegi meist ei pane tähele,“ räägitakse sovhoosis.

S. I. Šteimani teenete hulka kuulub näiteks selline uudus loomakasvatases, kui vasikate kasvatamine „külmas“.

Mis see on?

Säilitada ja üles kasvatada vasikaid eriti tõukarjas pole lihtne asi. See on niivõrd raske, et reaktsiooniline „teadus“ vaatas vasikate lõppemisele kui paratamatule nähtusele.

„See pole juhtum,“ ütles ta, „see on lahendus...“

Suure vaevaga, võttes endale kogu vastutuse, läks tal korda saada luba lasta kontrollimiseks mõned lehmad poegida külma käes.

Tal tuli jagu saada mitte ainult majanduslikest muredest väärtuslike loomade saatuse pärast, vaid ka farmi naistöötajate protestidest: „Noh, kes seda enne on näinud — külmetada vasikat!”

Katsed viidi läbi. Pärast seda käskis Šteiman lammutada vasikalaudas ahjud.

Sellest ajast peale Karavajevos vasikad sünnivad, elavad ja kasvavad üles kütmata ruumes. Kui aga 12—15-kuuline külm hakkab liiga tegema, pannakse vasika pikkadele kõrvadele kõrvalapid peale.

Igal vasikal on oma majake — poks. Poks on kokku löödud kergeist lauakestest ja on küllalt ruumikas, et vasikas saaks selles ringi pöörata ja hüpata. Majakesed on asetatud ritta. Tarvitseb vaid vasikatalitajal ilmuda jootmisnõuga ja kummiluttidega, kui kõikjal pistavad vasikad oma pikakõrvalised pead aknaist välja ja justkui käskluse järgi joonduvad kas „paremale” või „vasakule”.

Talvel on poksid külmas vasikalaudas, kevadel vara aga kolitakse nad murule — eriliselt seks taraga piiratud laagrisse.

Juba viisteist aastat kasvatatakse Karavajevos vasikaid külmas ja selle aja jooksul pole vasikate seas esinenud ühtki taudi või surmajuhtu.

Vasikad kasvavad tugevaks, vastupidavaks, omavad head eluskaalu, kuid seda kõike, mõistagi, ainult hea ja õige söötmise ning korraliku talitamise juures.

„Mitsuurinlik valem: „Söötmine, hooldamine, talitamine” — see on Karavajevo kõigi tööde muutmata põhikiri. Ning loomakasvataja käib selle reegli järgi sellest minutist peale, kui ta kätte satub vastsündinud vasikas.

Varajases eas on vasikas tõepoolest vastuvõtlik mitmesuguste tõsistele haigustele. Ja kui zootehnik Šteiman ilmus esmakordselt Karavajevo sovhoosi (need olid kolmekümnendad aastad — meie loomakasvatussovhooside asutamise ajastul), sattus ta kohe väga pingerikkasse olukorda. Vastsündinud vasikad hukkusid. Haigused hävitasid neid nagu tuli ning nende vastu oli võimetu ka veterinaarteadus: kopsupõletik, noorloomade halvatus.

Vasikatalitajad ja töölised — tööle andunud inimesed — väsisid jooksmisest, otsides vahendeid väärtusliku noorkarja päästmiseks. Šteiman käskis ehitada vasikalaudas uued põrandad ning võõbata seinad uuesti lubjaga valgeks, igaüks pidi jälgima teisi, et keegi lohakusest ei rikuks zootehniliste reeglite ranget järjestust. Oli talv ning eriti vasikalauda juurde määratud töölised kütsid laudas ahjusid.

Vasikad hakkasid paremini kasvama. Siiski rõõmustavaid tulemusi kõik need abinõud ei andnud.

Viimaks kahanes vasikate lõppemine selle „normini”, mis — poleks Šteiman olnud bolševik — oleks võinud teda ka mitte enam ärritada,

Kuidas saabus lahendus? Tõukeks sellele otsusele, Šteimani enese sõnade järgi, sai järgmine väike juhtum sovhoosis.

Kord hilissügisel kadus karjast üks lehm. Teda otsiti hulk aega ja viimaks leiti ta metsast. Kadumise ajal oli lehm tiine, kuid nüüd leiti ta juba vasikaga. Oli sadanud lund, kuid lehm ja eriti ta nädalane vasikas tundsid endid looduse rüpes suurepäraselt. Vasikas hüples, vallatles ja nägi tugev välja; tal oli sile läikiv karv.

Muide, ainult vähesed panid tähele neid üksikasju. Oldi rõõmsad, et lehm oli leitud! Süüdlased said sugeda ja see juhtum oleks peagi unustatud, kui poleks mitte olnud Šteimanit.

„Külm meetod“ on võetud pidevalt tarvitusele ka Karavajevo ümbruse kolhooside tõufarmides. Tänavu kevadel tõstis Malinina poksid laagrisse juba lume peale, ainult kattis neid õlgedest katetega ja lisis juurde aluspõhku.

„Külm meetod“ leiab üha enam pooldajaid loomakasvatajate hulgas. Sellest kõnelevad kirjad, järelepärimised, seltsimehelikud „raportid“, mis saabuvad S. I. Šteimanile igapäevase postiga.

Propageerides oma „meetodit“, ei omista Šteiman talle hoopiski erandlikku tähtsust. On teada, et paljud loomakasvatajad kasvatavad üles vasikaid kadudeta ka köetud ruumides. „Küllap edaspidine massiline kogemus määrab omad kohad niihästi ühele kui ka teisele meetodile,“ ütleb Šteiman.

Terve ning tugev vasikas — see on tulevikus vägev produktiivne lehm. Muidugi võib vasikat ka ära rikkuda. „Reas majandeis,“ ütleb Šteiman, „söödetakse vasikat hästi ainult esimestel kuudel. Sellise üleskasvatamisviisi juures ei kasva vasikas iialgi suureks veiseks. Selle asemel, et üles kasvatada lehma 600—650-kilogrammise eluskaaluga, küünib selliselt üleskasvatatud looma kaal vaevalt 350—450 kilogrammini. Ja 5000—6000-kilogrammise piimaanni asemel annab niisugune lehm 2000 kuni 2500 kilogrammi piima.“

Peaaegu kõik lehmad, keda me näeme tänapäeval Karavajevo karjas, on omal ajal läbi käinud külmast poksist. Nad ei saanud tunda hellitamist. Ja kari on haruldaselt terve, vasikate suremist ei esine.

Ning toodanguvõime! Kas oleks olnud loomale jõukohane see töö, mida nõuab temalt Šteiman, kui veisel ei oleks vägilase kehaehitust, vägilase tervist?

Toodanguvõime poolest on Karavajevo kari esikohal riigis. Juba palju aastaid ei anna ta käest esikohta piimakarjasovhooside vahelisel võistlusel. Juba 1937. aastal tõsteti siin esile maailmarekordit omav lehm Poslušnitsa II (öö-päeva piimaand kuni 60 kilogrammi, aastatoodang üle 14 000 kilogrammi). Nüüd aga pole selles karjas Poslušnitsa rekord enam rekord: ligi nelikümmed lehma ületavad produktiivsuse poolest Poslušnitsat. Rekordist sai tavaline nähtus.

Sedavõrd, kuivõrd kasvab Karavajevo lehma produktiivsus,

areneb ka tema eluskaal. Karjas võib näha sellist elukat, nagu lehm, mis kaalub terve tonni . . . Terve tonn, see on kolme lehma kaal! Täna on üks selline hiiglane, homme aga, kõigutamatu arenemisseaduste järgi saab neid olema kümneid . . .

Võitlev mitšuuriinlik teadus lööb pihuks ja puruks kõik reaktioonääride positsioonid loomakasvatuse alal. Kinnitati kui põhitõde, et kõrge produktiivsusega looma iga pole pikk. 13—14 aastat pidi olema ta majandusliku kasutamise ülemääraks. Karavajevos on aretatud lehma, kes ka 18- ja 20-aastaselt on kõrgetoodangulised. Karavajevo bolševikud tõestavad seega, et põllumajanduslooma iga kasvab ta toodanguvõime arenemisega. Vaat, milline perspektiiv avanes loomakasvatajaile!

Ivan Vladimirovitš Mitsurin, kes jälgis teraselt kõige uudse avaldumist, mis võis kasuks tulla üritusele, millele ta ise pühendas oma elu, teada saades Šteimani tegevusest Karavajevos, kirjutas:

„Tubli, Šteiman! Aeg on omada ka loomakasvatuse alal julgeid ja resoluutseid inimesi, et mitte lehmale ei tarvitseks hoolitseta enda eest, vaid et tema eest hoolitseks zootehnik.“

Looduse suure ümberkujundaja heakskiit on Šteimani ja kogu Lenini ordenit omava Karavajevo tõukarjasovhoosi töötajate kollektiivi tegevusele kõrgeimaks atestatsiooniks.

Kolhoosnik Malinina korteri seinal võib näha seinataldrikut: punane põhi, sellel valge kotkas laiailaotatud tiibadega. Äärisel kullatud pealkiri: „Poola talupoegade Pšenno kollektiivilt.“ See on kingitus kohtumise mälestuseks.

Praskovja Andrejevna jutustab:

„Olin suures ärevuses . . . Esiteks, ma polnud kunagi varem lennukil lennanud. Teiseks — pole olnud välismaal.“

Mahutati meid lennukisse — 25 inimest, tõusime õhku, kõikus, ja umbes kolme ja poole tunni pärast vaatame — juba Varssavi.

Töölised, talupojad, intelligents võtsid meid vastu lilledega. Poolas on töölised ja talupojad saanud vabaduse. Neil oli seal kolm parteid, täpselt teile jutustada ei oska, lähen segi, kuid praegu nad sammuvad, muidugi, käsikäes.

Mäletan, miitingul esines tööline — ta oli kolmkümmend viis aastat selga küürutanud vabrikandi juures. Astus tribüünile, hakkas rääkima ja ei saa paigal püsida, hüpatab ja hingeldab. Karjub: „Hai žive!“

Meile tõlgiti, et see on tervitus. Ka meie muidugi tervitasime neid vastuseks.

Käisime linnades ja külades. Sai palju sõidetud ja kõigiga tutvutud: viljasalvedega, teraviljaga, inventariga. Leidub seal veel selliseid, kes arutavad endist viisi: „mis jumal annab“ . . . Saab kooperatiivühistu saagiks 8 tsentnerit ja arvab — hästi, pole midagi parata. Kuid on olemas ka eesrindlikke artelle. Üks, näiteks, sai saagiks kümme tsentnerit ja taotleb edaspidi saada viisteistkümmend. Vaat seda me kiitsime.

Masina-traktorijaamad on neil ka olemas, kuid meie omadega, muidugi, ei saa neid veel võrrelda. Vara veel võrrelda.

Näidati meile hobuseid. Uhes majandis, kuhu sõitsime, oli eriline hobusekasvandus. Nagu meil sovhoosis. Tuuakse meile välja inglise verd täkk, kus tallipoiss näitab teist meile ikka ühelt poolt ja teiselt poolt. Vaatan — pole ikka see. Tagumik lohku ja turi sisse vajunud . . . „Viige ära,“ ütlen, „tänan näitamise eest. Tulge,“ ütlen, „meie kolhoosi kaema meie vene traavleid. Ma ise toon välja meie Zonglööri, ei karda ma teda, kuradit!“

Muidugi katsusime meie näidata kõike faktidega. Astun lauta — asun kohe lüpsma, näitan, kuidas teha loomale massaaži, seletan, milleks on vajalik massaaž, milliseid tagajärgi ta annab. Seletasin, kuidas meie söödame loomi — ratsiooni järgi, ratsioonid aga koostatakse teaduse alusel . . . Ei saa öelda, kuulati mind väga tähelepanelikult ja oli näha, et arutlevad, kuidas seda kõike rakendada. Niipea aga, kui ütlesin, et meie rekordilehmad annavad piima 7000 kilogrammi ja rohkem — tõusis müra, ei tahetud uskuda. Ei võta kuuldagi! Mina jälle: „Sõitke meie juurde, kallid seltsimehed, minge farmi, veenduge ise faktide najal!“

Käisime tehaseis, vabrikuis. Näiteks Lodzis. Seal toodetakse häid kangaid, kuid masinad on vanamoelised — astud tsehhi, võimatu on ennast liigutada. Ventilatsioon on ka halb; rabelevad, aga teevad kõik ümber.

Nägime, kuidas teras voolab jõena . . . Nägime ka, kuidas valmistatakse väetusaineid. Noh, on aga tolm. Igal töölisel on marlitükk käes — hoiavad suid ja ninasid kinni . . . Vaat seletadki kolhoosnikuile, millist tööd peavad inimesed tegema. Meil puudub paljudel veel arusaamine. Vahel juhtub, et ei hinnata väetusaineid, ei korjata kokku, ei hoita korralikult.

Vaatasime veel Varssavit. Väga ilus linn. Taastub hästi. Tolles rajoonis aga, kus on Stalini-nimeline tänav, on juba peaaegu kõik täis ehitatud.

Parteiliikmed ehitavad ise keskkomitee maja: panevad selle austava ürituse heaks kõrvale zlotte oma palgast.

Uldiselt, nagu öeldakse, nägime inimesi ja näitasime ka endid. Vabal ajal aga lõbutsesime, ka sellest polnud puudust. Nad laulsid meile oma laule, meie neile omi, seepeale aga ühendasime hääled ning laulsime juba ühiskooris. Neile meeldis väga meie laul „Rjabina“: „Miks seisad ja nõtkud . . .“ See on sellest, kuidas seisab kõrge tamm, kuna pihelgal on vaid üks mõte — kuidas jõuda talle tamme juurde, et toetuda ta vägevatele okstele . . . Laul on tuntud, milleks siin veel jutustada.

Lõpetame lauludega, algab muusika ja läheb lahti tants. Võtsin istet, et esmakordselt vaadata ka seda balli. Aga seal lendab mu juurde tantsija, lööb kopsti kontsad kokku. „Nii ja nii,“ küsib, et kas ma oskan ka poola moodi tantsida? Tseremooniaga kõik.

Mina talle vastu samuti tseremooniaga: „Tantsida,“ ütlen, „võime me igat moodi.“

Ja läksime. Õigust öelda, ma kaotasin ta kohe silmist... Just kui maa alla kadunud mu kavaler! Kuid ma ei tee väljagi — lasen aga edasi libedal parketil. Näen — sukeldub järsku välja vasaku õla tagant... Tõttan tema poole — jälle kadunud, nüüd paistab juba parema õla tagant. Siis haarab mu käe ja korraga — prauhti — minu ees ühel põlvel!

Rahvas aplodeeris selle meie tantsu peale mis hirmus.

Lõpuks oli vastuvõtt presidendi juures. Bierut võttis meid vastu. Küll rääkis ilusasti — pisarateta ei oskakski seda seletada.

Kavatsesin teatada presidendile oma märkusi loomakasvatuse alal. Kuid puudus julgus... On ju ikkagi president!

Vastuvõtt lõppes, tulen välja, aga endal südamel nii raske, kas teate, nii raske...

Teen endale etteheiteid: kuidas siis nii — rahvademokraatia, võimu juures seisavad töötajad, vennalik riik... mina aga külastasin, külastasin, — ise märkisin ju üles kõik puudused! ja nüüd tuleb välja, nagu tahaks neid varjata.

Teatasin delegatsiooni esimehele:

„Sõidan küll ära, aga justkui kivi oleks südamel.“

Ta sai minust aru.

„Miks sa siis vaikisid,“ ütleb. „Lähme tagasi!“

„Kuidas tagasi,“ ütlen. „Vastuvõtt on juba läbi.“

„Pole viga, lähme aga!“

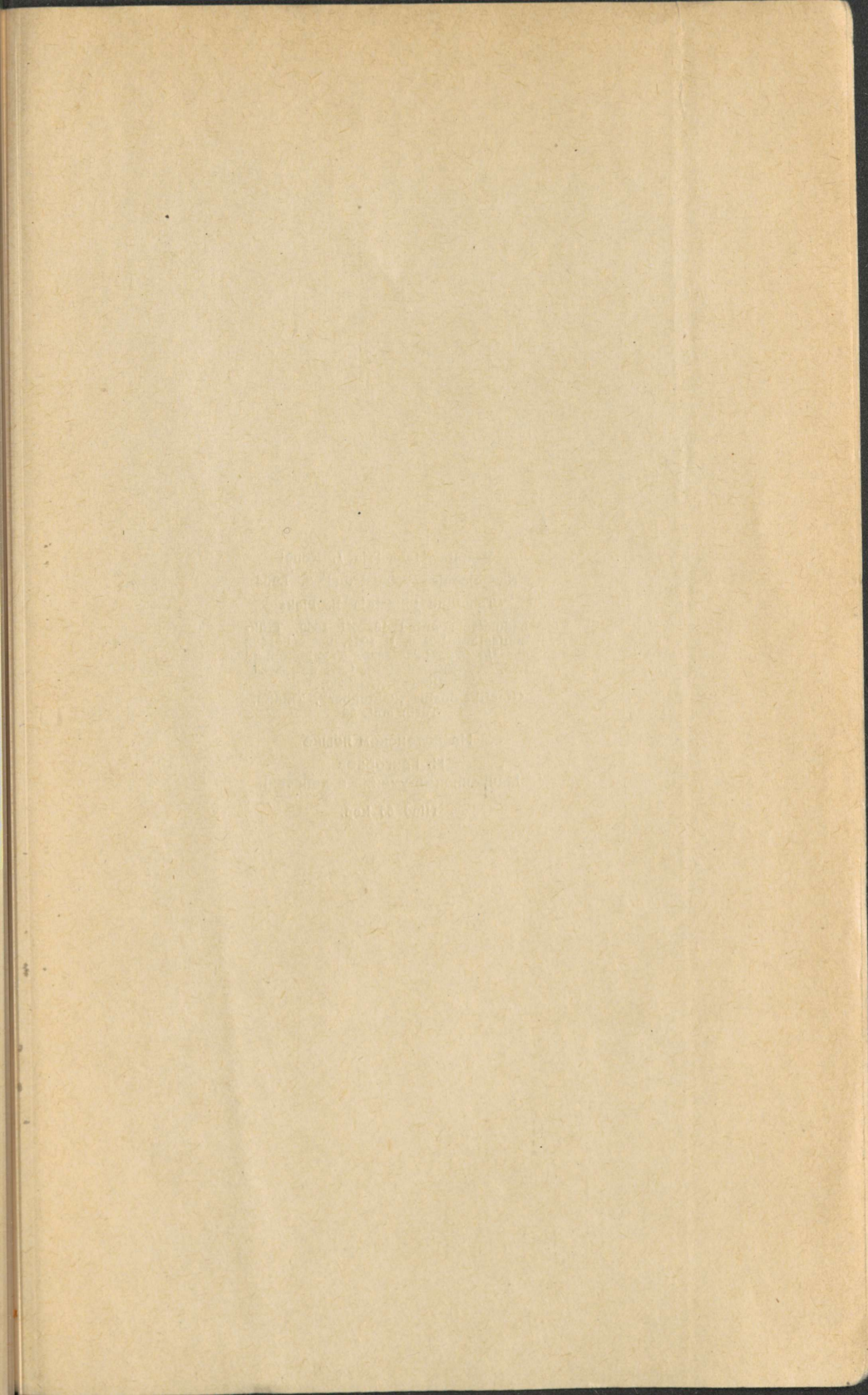
Tiriski mind tagasi presidendi lossi.

Istume taas Bieruti juures, nüüd aga kõigest kolmekesi.

Esiteks rääkisin, kuidas tuleb õigesti organiseerida loomakasvatust ja tõin näitena meie kolhoosi. Pärast, seltsimehed, tõin julgesti välja kõik nende puudused, ladusin välja lauale!

Ta kinkis mulle oma portree allkirjaga.

Seega lahkusimegi.“

Vastutav toimetaja I. Kongi
Kaanejoonise valmistanud E. Lüüs
Tehniline toimetaja E. Plaks

Ladumisele antud 18. XI 1950. Trük-
kimisele antud 6. II 1951. Paber 60×92
cm $\frac{1}{16}$. Trükiarv 3000. Trükipoognaid
1,75. Arvutuspoognaid 1,82. MB-00961.
Tellimise nr. 4660.
Graafikatööstus „Oktoober“, Tallinn,
Tartu mnt. 49

На эстонском языке

Н. Григорьев

Мичуринское учение в действии

Hind 55 kop.

72

55 kop.

A-18841
II

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00448269 3